

DE ZORGVERLENER EN RECLAME

Dr. Evelien Delbeke
Gastprofessor UAntwerpen - Advocaat

Overzicht

1. Korte terugblik
2. Mag reclame worden verboden?
3. Welke regelingen gelden er vandaag?
4. Evaluatie van de nieuwe regelgeving
5. Besluit

Oud art. 127 GVO-wet (tot 19/3/2013)

§ 2. Noch de zorgverleners bedoeld in § 1, noch enige andere natuurlijke of rechtspersonen, die verantwoordelijk of medeverantwoordelijk zijn voor het beheer van de inrichting waar de verstrekkingen worden verleend, mogen voor de organisatie van het verlenen van de in artikel 34 bedoelde geneeskundige verstrekkingen, publiciteit maken die niet binnen de perken valt welke zijn vastgesteld in dit artikel. [...]

§ 6. Is evenmin verboden publiciteit, de interne informatie en de informatie uitgaande van de in § 2 bedoelde personen en inrichtingen, bestemd om hun cliënteel en de belangstellende zorgverleners in kennis te stellen :

- a) van de opening;*
- b) van de adreswijziging;*
- c) van een wijziging van de openingsuren van een spreekkamer, een dienst of een verzorgingsinrichting.*

Deze informatie mag slechts één keer worden verstrekt tijdens een periode die aanvangt vijftien dagen voordat de onder a), b) en c) bedoelde toestanden zich voordoen, en eindigt vijftien dagen later.

Wet betreffende publiciteit inzake tandverzorging (15/04/1958)

*Art. 1. **Niemand** mag voor het verzorgen of voor het doen verzorgen door een al dan niet bevoegd persoon, in België of in het buitenland, van **aandoeningen, letsels of afwijkingen van de mond en van de tanden** direct of indirect **enige reclame** maken, zoals door uitstallingen of uithangborden, door opschriften of platen die kunnen misleiden omtrent de wettelijke aard van de opgegeven activiteit, door prospectussen, circulaires, brochures, strooibiljetten, langs de pers, de ether of de bioscoop, door de belofte of het verlenen van allerhande voordelen, zoals kortingen, kosteloos vervoer van patiënten, of door optreden van ronselaars of klantenjagers.*

*Art. 3. Overtreding van het bepaalde in de artikelen 1 en 2 wordt gestraft met een geldboete van **500 frank tot 1 000 frank**. [...]*

*Art. 6. De hoven en rechtbanken zullen al de geneesmiddelen, toestellen en instrumenten **verbeurd verklaren**, welke dienen of bestemd zijn voor de beoefening van de tandheelkunde in ieder kabinet of inrichting voor tandverzorging waarvan de eigenaar of de exploitant direct of indirect enige reclame als bedoeld in het artikel 1 gemaakt heeft, zelfs wanneer hij de eigenaar niet is van de geneesmiddelen, toestellen en instrumenten.*

Code Medische Deontologie (1975)

Art. 12. Rechtstreekse of onrechtstreekse reclame is verboden. De faam van een arts is op zijn beroepsbekwaamheid en zijn rechtschapenheid gevestigd.

Art. 13.

§1. De vermeldingen op naamborden, briefpapier, voorschriftenbriefjes adresboeken, enz... moeten bescheiden zijn naar vorm en inhoud.

§2. Op het naambord van een geneeskundig kabinet worden alleen vermeld : naam en voornamen, wettelijke titel, uitgeoefende specialiteit, spreekdagen en –uren, en gebeurlijk het telefoonnummer.

§3. Op voorschriftenbriefjes, briefpapier of in een niet-commercieel adresboek, mogen uitsluitend vermeld worden : naam en voornamen, wettelijke titels, universitaire of in ziekenhuis vervulde functies, uitgeoefende specialiteit en vermeldingen die de betrekkingen van de arts met zijn patiënten vergemakkelijken.

§4. Geen van bovengenoemde vermeldingen mogen voorkomen in commerciële publicaties.

§5. De arts mag geen gewag maken van een bevoegdheid die hij niet bezit.

Mag reclame worden verboden?

Hof van Justitie 4 mei 2017 (Vanderborght)

- Feiten
 - ✓ **Wet** van 1958 verbiedt alle reclame m.b.t. mond- en tandverzorging
 - ✓ Publiciteit:
 - Aankondigingsplaat aan praktijk
 - Website met informatie over aangeboden behandelingen
 - Advertenties in lokale dagbladen
 - ✓ Strafrechtelijke vervolging n.a.v. klacht beroepsvereniging
 - Vanderborght wierp schending Unierecht op
 - Corr. Rb. stelt prejudiciële vraag aan HvJ

Hof van Justitie 4 mei 2017 (Vanderborght)

Prejudiciële vragen

1. Is het algemeen reclameverbod in overeenstemming met richtlijn 2000/31 inzake elektronische handel?

Art. 8, lid 1 Richtlijn 2000/31

De lidstaten zorgen ervoor dat het gebruik van commerciële communicatie die deel uitmaakt van een door een lid van een gereguleerd beroep verleende dienst van de informatiemaatschappij, of die op zichzelf een dergelijke dienst uitmaakt, wordt toegestaan, mits de beroepsregels, met name ten aanzien van de onafhankelijkheid, de beroepseer en het beroepsgeheim, alsmede de eerlijkheid ten opzichte van cliënten en confraters in acht worden genomen.

Hof van Justitie 4 mei 2017 (Vanderborght)

Prejudiciële vragen

1. Is het algemeen reclameverbod in overeenstemming met richtlijn 2000/31 inzake elektronische handel?
 - Reclame voor mond- en tandverzorging op een website van een lid van een gereguleerd beroep is commerciële communicatie die deel uitmaakt van een dienst van de informatiemaatschappij
 - Lidstaten moeten er op grond van die bepaling voor zorgen dat die commerciële communicatie in beginsel is toegestaan voor zover de beroepsregels, met name ten aanzien van de onafhankelijkheid, de waardigheid en eer van het betrokken gereguleerde beroep en het beroepsgeheim, alsmede de eerlijkheid ten opzichte van cliënten en confraters, in acht worden genomen.

Hof van Justitie 4 mei 2017 (Vanderborght)

Prejudiciële vragen

1. Is het algemeen reclameverbod in overeenstemming met richtlijn 2000/31 inzake elektronische handel?
 - Besluit HvJ: richtlijn verzet zich tegen absoluut verbod
 - Mogelijkheid om bij het opstellen van de beroepsregels voor medische beroepen rekening te houden met de bijzonderheden van die beroepen, door de vorm en nadere invulling van de in die bepaling bedoelde online commerciële communicatie – in voorkomend geval strikt – af te bakenen, om te waarborgen dat geen afbreuk wordt gedaan aan het vertrouwen van de patiënt in deze beroepen
 - Beroepsregels kunnen niet rechtmatig op algemene en absolute wijze elke vorm van online reclame gericht op de promotie van de activiteit van een persoon die een gereguleerd beroep uitoefent, verbieden.

Hof van Justitie 4 mei 2017 (Vanderborght)

Prejudiciële vragen:

2. Is het algemeen reclameverbod in overeenstemming met de vrijheid van dienstverrichting (art. 56 VWEU)?
 - Andere reclame dan via website
 - Een nationale wettelijke regeling waarbij op algemene en absolute wijze alle reclame voor een bepaalde activiteit wordt verboden, beperkt voor de personen die deze activiteit uitoefenen, de mogelijkheid om bekendheid te verwerven bij potentiële klanten en de diensten te promoten die zij aan hen wensen aan te bieden en is een beperking op de vrije dienstverrichting.

Hof van Justitie 4 mei 2017 (Vanderborght)

Prejudiciële vragen:

2. Is het algemeen reclameverbod in overeenstemming met de vrijheid van dienstverrichting (art. 56 VWEU)?
 - ❑ Slechts toelaatbaar mits:
 - a. een doel van algemeen belang nastreven: bescherming van de gezondheid en van de waardigheid van het beroep
 - b. geschikt zijn om de verwezenlijking daarvan te waarborgen
 - c. en niet verder gaan dan wat noodzakelijk is om het gestelde doel te bereiken:
 - beperking gaat verder dan wat noodzakelijk is, nu niet alle reclameboodschappen tegen het beschermingsdoel ingaan
 - Doelstellingen kunnen worden bereikt met minder verregaande maatregelen

Hof van Justitie 4 mei 2017 (Vanderborght)

BESLUIT

- Geen algemeen en absoluut verbod van reclame toegelaten
- Online communicatie (bv. website)
 - Vorm en de nadere invulling kunnen worden afgebakend, om te waarborgen dat geen afbreuk wordt gedaan aan het vertrouwen van de patiënt.
- Vrijheid van dienstverrichting (andere vormen van reclame)
 - Beperkingen moeten geschikt zijn om de volksgezondheid en de waardigheid van het zorgberoep te beschermen en mogen niet verder gaan dan nodig om dat doel te bereiken.

Welke regelingen gelden vandaag?

Wetgeving: algemeen (WER)

Vóór 1 november 2018

- Wetboek Economisch recht:
 - ✓ Vrije beroepen met een tuchtorgaan: boek XIV
 - ✓ Vrije beroepen zonder een tuchtorgaan: boek VI
- Boek XIV
 - ✓ Geen misleidende reclame
 - ✓ Vergelijkende reclame?
 - Voorwaarden
 - Verbod of beperkingen bij KB op advies van beroepsregulerende overheden ter vrijwaring van de waardigheid en deontologie

Wetgeving: algemeen (WER)

Sinds 1 november 2018

- Boek XIV WER is geschrapt (Wet van 15/04/2018)
- Alle vrije beroepen (ook met een tuchtorgaan): Boek VI
 - ✓ Geen misleidende reclame
 - ✓ Wel vergelijkende reclame conform de voorwaarden van art. VI.17 WER
 - ✓ Uitzondering m.b.t. verbod of beperkingen is niet overgenomen in boek VI.

Wetgeving: specifiek (zorgverleners)

- Hoofdstuk 9 Wet van 30/10/2018: ‘praktijkinformatie’
 - ✓ Inwerkingtreding: 26 november 2018
 - ✓ Toepassingsgebied:
 - Alle beroepsbeoefenaars Wet Uitoefening Gezondheidszorgberoepen
 - Beoefenaars niet-conventionele praktijken
 - ✓ Voorwaarden kenbaar maken praktijk:
 - Waarheidsgetrouw, objectief, relevant, verifieerbaar en wetenschappelijk onderbouwd
 - Niet aanzetten tot overbodige onderzoeken of behandelingen
 - Mag niet de ronseling van patiënten tot doel hebben
 - ✓ Sanctie?

Wetgeving: specifiek (zorgverleners)

Verschil met vroeg 'ontwerp' Wet Kwaliteitsvolle Praktijkvoering

1° de praktijkinformatie moet waarheidsgetrouw, objectief, relevant, verifieerbaar, **discreet** en **duidelijk** zijn;

2° de informatie mag **niet misleiden, vergelijken of financiële argumenten hanteren.**

3° de informatie mag **geen resultaten van onderzoeken of behandelingen bevatten;**

4° de informatie mag het **algemeen belang inzake de volksgezondheid niet schaden;**

5° de informatie mag niet aanzetten tot overbodige onderzoeken of behandelingen noch mag ze de ronseling van patiënten tot doel hebben;

6° **informatie over preventie en vroegdetectie** dienen wetenschappelijk onderbouwd te zijn;

Wetgeving: specifiek (zorgverleners)

- Art. 127, §2 GvU-wet (14/07/1994)
 - ✓ *Publiciteit waarin de kosteloosheid van de geneeskundige verstrekkingen wordt vermeld of waarin wordt verwezen naar de tegemoetkoming van de verzekering voor geneeskundige verzorging in de kosten van die verstrekkingen, is in alle gevallen verboden.*
- Wet Medische Esthetiek
 - ✓ wet van 23/5/2013
 - ✓ verbod reclame, wel praktijkinformatie
- Geneesmiddelen (art. 9, §1 Geneesmiddelenwet)
- (Plaatsen van) implanteerbare hulpmiddelen (art. 9, §4 Geneesmiddelenwet)
- ...

Deontologie

- (Nieuwe) Code Medische Deontologie

Art. 37

De arts mag zijn medische activiteit kenbaar maken aan het publiek.

De informatie, onder welke vorm ook, is waarheidsgetrouw, objectief, relevant, verifieerbaar, **discreet** en **duidelijk**. Zij is niet misleidend en zet niet aan tot overbodige medische prestaties.

De arts **verzet zich** tegen publiciteit die derden over zijn medische activiteit verstrekken en die de bepalingen van het vorige lid niet respecteert.

Art. 38

De arts die in het openbaar communiceert, doet dit objectief en met inachtneming van de deontologische regels.

De arts die samen met een patiënt publieke informatie verstrekt, zorgt ervoor dat de patiënt goed is geïnformeerd en vrij heeft toegestemd. Hij waakt over de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer en de waardigheid van de patiënt.

Deontologie

- Code van farmaceutische plichtenleer

Artikel 88

De informatie die de apotheker over zichzelf verstrekt mag enkel betrekking hebben op zijn farmaceutische activiteiten en moet de patiënt toelaten een keuze te maken op objectieve, pertinente en controleerbare wijze.

Artikel 89

De informatie mag rechtstreeks noch onrechtstreeks tot overconsumptie aanzetten.

Zij mag geen schade toebrengen aan de vertrouwensrelatie tussen patiënt en apotheker of de vrije keuze van apotheek beperken.

Artikel 90

Elke informatie is discreet in omvang of voorstelling.

Artikel 91

Persoonlijke publiciteit is toegelaten mits naleving van de wetgeving en voor zover ze het algemeen belang inzake volksgezondheid of de essentiële regels van het beroep niet schaadt.

Artikel 92

Het ronselen van cliënteel dient als strijdig met de essentiële regels van het beroep beschouwd te worden.

Met ronselen van cliënteel wordt bedoeld elke benadering van één persoon of van een specifieke groep van personen, die meer inhoudt dan de loutere informatie over de aard van de beroepsactiviteit, en dit met om het even welke middelen.

[...]

Deontologie

Discreet?

- Beslissing Raad van Beroep Orde van Artsen 3/5/2010

‘De persartikels bevatten vermeldingen welke niet aanvaardbaar zijn, zoals de verwijzing naar de groepering van artsenpraktijken (en de mogelijke voordelen daarvan) en een verwijzing naar zijn ‘naam en faam’. Bovendien wekken de, in zeer grote letters gestelde, opzichtige titels veeleer de indruk dat het gaat om commerciële reclame.’

- Oordeel Hof van Cassatie 1/04/2011

‘Op grond van de feiten die de bestreden beslissing vaststelt, hebben de appelrechters wettig kunnen oordelen dat de eiser in zijn interview het vereiste van discretie bij het voeren van publiciteit, niet heeft nageleefd.’

Evaluatie van de nieuwe regelgeving

Positieve punten

- Geen absoluut en algemeen verbod op reclame meer
- Eén regeling voor de zorgberoepen
- Geen onderscheid meer in wetgeving tussen zorgberoepen met en zorgberoepen zonder tuchtorgaan
 - Let wel: beroepsbeoefenaars met een tuchtorgaan kunnen wel bijkomend tuchtrechtelijk worden vervolgd.

Bedenkingen en openstaande vragen

- ‘Ronselen van patiënten’:
 - ✓ Essentie van reclame?
 - ✓ Waar ligt de grens en wie interpreteert dat?
 - Bv. een metersgroot spandoek van een kinesitherapiepraktijk aan een voetbalstadion?
 - Bv. een osteopaat legt flyers voor zijn praktijk in de plaatselijke bakker/slager/bloemenwinkel/... of in de brievenbus van alle inwoners van zijn gemeente
 - Bv. een apothekersgroep verspreidt folders waarin wordt aangekondigd dat Sinterklaas komt in hun officina en cadeautjes zal uitdelen (Raad van Beroep Orde van Apothekers 28 juni 2008; Cass. 11 december 2009)

Bedenkingen en openstaande vragen

- Bewuste keuze van terminologie?
 - Reclame (WER): iedere mededeling die rechtstreeks of onrechtstreeks ten doel heeft de verkoop van producten te bevorderen, ongeacht de plaats of de aangewende communicatiemiddelen
 - Praktijkinformatie (Wetsontwerp): *iedere vorm van mededeling die rechtstreeks en specifiek, ongeacht de daartoe aangewende plaats, drager of aangewende technieken, tot doel heeft een gezondheidszorgbeoefenaar te laten kennen of informatie te verstrekken over de aard van zijn beroepspraktijk*
- Bewuste keuze om geen regeling te voorzien voor vergelijkende reclame?
- Kunnen er bijkomende beperkingen worden opgelegd?
- Wat is de sanctie bij overtreding en wie is daartoe bevoegd?

Alvast enkele antwoorden

- Wet 30/10/18 en Wetsontwerp Kwaliteitsvolle Praktijkvoering (*Parl. St.* 2018-19, 54-3441)
 - Onmiddellijke invoeging praktijkinformatie als gevolg van arrest HvJ om dwangsommen te voorkomen
 - Bepalingen overgenomen in Wet(sontwerp) Kwaliteitsvolle Praktijkvoering (zelfde versie)
 - Uitwerking controle- en sanctiemechanismen
 - In eerste instantie: verbeterplan
 - Bij herhaaldelijke schendingen, schendingen met ernstige gevolgen voor de patiënt/volksgezondheid of schendingen cruciale kwaliteitsvereisten: visum
 - Toezichtscmissie, optredend als Raad van Beroep

Besluit

Besluit

- Geen absoluut en algemeen verbod op reclame
- Lidstaten kunnen wel beperkingen stellen:
 - ✓ ter bescherming van volksgezondheid en de waardigheid van het beroep en voor zover die beperkingen niet verder gaan dan nodig om die doelstellingen te bereiken
- Beperkingen in Wet 30/10/2018:
 - ✓ eerder minimaal, maar blijven ambigu
 - ✓ aan te vullen met andere specifieke bepalingen
- Verdere verduidelijkingen zijn nodig
 - ✓ Sancties en bevoegde orgaan, vergelijkende reclame, ...

Dr. Evelien Delbeke
Gastprofessor UAntwerpen – Advocaat
evelien.delbeke@uantwerpen.be

